

GWA ARTIKELSERIE

Titel: Samarbetsavtal – När skogen skymmer träden

Rättsområde: Kommersiell avtalsrätt

Författare: advokat, jur. dr Jon Kihlman

Datum: 2010-05-19

Jag gillar inte samarbetsavtal. Inte – det är kanske bäst att säga det med en gång – för att jag tycker att samarbete skulle vara något dåligt. Tvärtom, samarbete är naturligtvis för det mesta förträffligt. Men samarbets-prefixet leder lätt parter till en i grunden felaktig avtalskonstruktion, eftersom det försvårar för dem att skilja mellan vad som är syftet med avtalet och vad som är syftet med avtalsregleringen.

Parter ingår avtal på grund av att de tror sig bli försatta i en bättre situation med avtalet än utan det. Varje avtals – och naturligtvis inte minst samarbetsavtals – syfte kan därför sägas vara att förbättra för parterna. Det skiljer sig därmed från syftet med avtalsregleringen, dvs. de enskilda avtalsvillkoren, vilket i stället framför allt är att fördela risker mellan parterna.

Alla vet att avtal skall hållas. Det är knappt ens så att det kan sägas vara en regel, utan det kunde lika gärna vara en definition: Avtal är sådant som skall hållas. Såväl regeln som definitionen blir emellertid innehållslös om det är praktiskt omöjligt att begå avtalsbrott. För att det skall vara fruktbart att tala om något som ett avtal, måste det därför ge uttryck för skyldigheter gentemot motparten, vilka det finns en praktisk möjlighet att bryta mot.

I ett samarbetsavtal anges parterna ofta skola åstadkomma den avsedda förbättrade situationen genom olika slags gemensamma ansträngningar. Samarbetsavtalens konstruktörer bortser i sådana fall från att även samarbetsavtal är en del av

obligationsrätten, dvs. den del av juridiken där parterna skapar skyldigheter (obligationer) och mot dem svarande rättigheter. I stället för att beskriva parternas gemensamma ansträngningar, borde avtalen således beskriva vilka skyldigheter en part har gentemot motparten (och vice versa) och – om de vill reglera effekterna av eventuella avtalsbrott på ett annat sätt än vad som följer av tillämplig lagstiftning – vad som händer om en part inte uppfyller sina skyldigheter.

Själva samarbetet är därför inte en naturlig del av en avtalskonstruktion, utan i stället i bästa fall en effekt av den. För att avtalskonstruktionen skall bidra till en sådan effekt, krävs att samarbetet bryts ned i mindre beståndsdelar: Vad har jag rätt att kräva att du gör för att det överordnade syftet – samarbetet – skall fungera? Och vad har du rätt att kräva att jag gör får att det skall fungera? Eller annorlunda uttryckt: Vilka skyldigheter och däremot svarande rättigheter har vi gentemot varandra.

Om samarbetet inte bryts ned i sådana mindre beståndsdelar finns många gånger inga skäl att formulera samarbetet i just ett avtal. Risken är nämligen påtaglig att ett sådant avtal visar sig vara värdelöst, när den ena parten är missnöjd med hur motparten samarbetar, helt enkelt eftersom det visar sig vara omöjligt att skrapa ihop till ett avtalsbrott.